

**УДАЛОВА ЛАРИСА ДАВИДІВНА
САВИЦЬКИЙ ДМИТРО ОЛЕКСАНДРОВИЧ
РУДЕНКО АЛІНА ЕДУАРДІВНА**

**УДАЛОВА ЛАРИСА ДАВИДІВНА
САВИЦЬКИЙ ДМИТРО ОЛЕКСАНДРОВИЧ
РУДЕНКО АЛІНА ЕДУАРДІВНА**

**ЗАХОДИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОВАДЖЕННЯ,
ЩО ОБМЕЖУЮТЬ МАЙНОВІ ПРАВА
ПІДОЗРЮВАНОВОГО, ОБВИНУВАЧЕНОГО ТА
ІНШИХ ОСІБ**

**ЗАХОДИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОВАДЖЕННЯ,
ЩО ОБМЕЖУЮТЬ МАЙНОВІ ПРАВА
ПІДОЗРЮВАНОВОГО, ОБВИНУВАЧЕНОГО ТА
ІНШИХ ОСІБ**

УДК 343.98(477)
ББК 67.9(4Ук)311.7

*Рекомендовано до друку Вченою радою Національної академії
внутрішніх справ (протокол №23 від 22.12.2015р.)*

Рецензенти:

1. **Погорецький М.А.**, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України
2. **Бояров В.І.**, кандидат юридичних наук, доцент

У28 **Удалова Л. Д., Савицький Д. О., Руденко А.Е.**

Заходи забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб. – К.: КНТ, 2016. – 168 с.

У монографії на основі викладених розробок подаються наукові знання про заходи забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб.

Досліджено заходи забезпечення кримінального провадження у кримінальному процесі України. Розкрито аналіз розвитку наукової думки щодо заходів забезпечення кримінального провадження; морально-правові критерії застосування цих заходів та класифікація заходів забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб. Приділяється увага тимчасовому вилученню майна як заходу забезпечення кримінального провадження, що обмежує майнові права; аналізуються підстави, мета та спосіб застосування тимчасового вилучення майна, визначається обсяг та характеристика майна, яке може бути тимчасово вилученим; процесуальний порядок застосування та припинення тимчасового вилучення майна у кримінальному провадженні.

Досліджено питання застосування арешту майна у кримінальному провадженні. Монографія буде корисною для науковців, викладачів, студентів і курсантів юридичних факультетів вищих навчальних закладів, а також для працівників правоохоронних органів.

УДК 343.98(477)
ББК 67.9(4Ук)311.7

*Рекомендовано до друку Вченою радою Національної академії
внутрішніх справ (протокол №23 від 22.12.2015р.)*

Рецензенти:

1. **Погорецький М.А.**, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України
2. **Бояров В.І.**, кандидат юридичних наук, доцент

У28 **Удалова Л. Д., Савицький Д. О., Руденко А.Е.**

Заходи забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб. – К.: КНТ, 2016. – 168 с.

У монографії на основі викладених розробок подаються наукові знання про заходи забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб.

Досліджено заходи забезпечення кримінального провадження у кримінальному процесі України. Розкрито аналіз розвитку наукової думки щодо заходів забезпечення кримінального провадження; морально-правові критерії застосування цих заходів та класифікація заходів забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб. Приділяється увага тимчасовому вилученню майна як заходу забезпечення кримінального провадження, що обмежує майнові права; аналізуються підстави, мета та спосіб застосування тимчасового вилучення майна, визначається обсяг та характеристика майна, яке може бути тимчасово вилученим; процесуальний порядок застосування та припинення тимчасового вилучення майна у кримінальному провадженні.

Досліджено питання застосування арешту майна у кримінальному провадженні. Монографія буде корисною для науковців, викладачів, студентів і курсантів юридичних факультетів вищих навчальних закладів, а також для працівників правоохоронних органів.

ISBN 978-966-373-799-7

© КНТ
© Удалова Л. Д.,
© Савицький Д. О.,
© Руденко А.Е.

ISBN 978-966-373-799-7

© КНТ
© Удалова Л. Д.,
© Савицький Д. О.,
© Руденко А.Е.

З М І С Т

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ	8
1.1. Аналіз розвитку наукової думки щодо заходів з забезпечення кримінального провадження у кримінальному процесі України.....	8
1.2. Морально-правові критерії застосування заходів забезпечення кримінального провадження.....	26
1.3. Класифікація заходів забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб.....	41
РОЗДІЛ 2. ТИМЧАСОВЕ ВИЛУЧЕННЯ МАЙНА ЯК ЗАХІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ЩО ОБМЕЖУЄ МАЙНОВІ ПРАВА	53
2.1. Підстави, мета та спосіб застосування тимчасового вилучення майна.....	53
2.2. Визначення обсягу та характеристик майна, яке може бути тимчасово вилученим.....	68
2.3. Процесуальний порядок застосування та припинення тимчасового вилучення майна у кримінальному провадженні.....	80
РОЗДІЛ 3. ЗАСТОСУВАННЯ АРЕШТУ МАЙНА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	96
3.1. Підстави, мета та спосіб застосування арешту майна.....	96
3.2. Визначення обсягу та характеристик майна, яке належить арештувати.....	112
3.3. Процесуальний порядок застосування, оскарження чи скасування арешту майна.....	127
ВИСНОВКИ	141
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	145
ДОДАТКИ	163

З М І С Т

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ	8
1.1. Аналіз розвитку наукової думки щодо заходів з забезпечення кримінального провадження у кримінальному процесі України.....	8
1.2. Морально-правові критерії застосування заходів забезпечення кримінального провадження.....	26
1.3. Класифікація заходів забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб.....	41
РОЗДІЛ 2. ТИМЧАСОВЕ ВИЛУЧЕННЯ МАЙНА ЯК ЗАХІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ЩО ОБМЕЖУЄ МАЙНОВІ ПРАВА	53
2.1. Підстави, мета та спосіб застосування тимчасового вилучення майна.....	53
2.2. Визначення обсягу та характеристик майна, яке може бути тимчасово вилученим.....	68
2.3. Процесуальний порядок застосування та припинення тимчасового вилучення майна у кримінальному провадженні.....	80
РОЗДІЛ 3. ЗАСТОСУВАННЯ АРЕШТУ МАЙНА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	96
3.1. Підстави, мета та спосіб застосування арешту майна.....	96
3.2. Визначення обсягу та характеристик майна, яке належить арештувати.....	112
3.3. Процесуальний порядок застосування, оскарження чи скасування арешту майна.....	127
ВИСНОВКИ	141
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	145
ДОДАТКИ	163

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВВР України	–	Відомості Верховної Ради України
ГСУ	–	Головне слідче управління
КК України	–	Кримінальний кодекс України
КПК України	–	Кримінальний процесуальний кодекс України
ОВС	–	органи внутрішніх справ
п.	–	пункт
р.	–	рік
ст.	–	стаття
ЦК України	–	Цивільний кодекс України
ч.	–	частина

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВВР України	–	Відомості Верховної Ради України
ГСУ	–	Головне слідче управління
КК України	–	Кримінальний кодекс України
КПК України	–	Кримінальний процесуальний кодекс України
ОВС	–	органи внутрішніх справ
п.	–	пункт
р.	–	рік
ст.	–	стаття
ЦК України	–	Цивільний кодекс України
ч.	–	частина

ВСТУП

Одним із важливих питань, що набули надзвичайної актуальності після Революції Гідності в Україні стало повернення у власність держави корупційних активів і їх подальше прозоре й ефективне використання для соціальних цілей. Конфіскація статків, здобутих злочинним шляхом, є потужним превентивним механізмом проти політичної корупції, здатним подолати безкарність високопосадовців при владі та втілити у життя принцип невідворотності покарання за корупційні злочини. Повернення державі активів, здобутих злочинним шляхом, є основоположним принципом Конвенції ООН проти корупції, ратифікованої Україною. Питання арешту, конфіскації, реалізації та ефективного використання корупційних активів в Україні потребує ґрунтовного та системного законодавчого врегулювання.

Серед механізмів пошуку, конфіскації та повернення корупційних активів як всередині держави, так і з-за кордону важливе місце посідають заходи забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб.

Заходи забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб забезпечують ефективне вирішення завдань кримінального судочинства взагалі й досудового розслідування зокрема. Оскільки заходи забезпечення кримінального провадження обмежують конституційні права і свободи громадян, ніби всупереч головному завданню кримінального судочинства щодо неухильного дотримання прав особи в ході діяльності органів, уповноважених розслідувати кримінальні злочини відповідно до вимог Конституції України, то необхідні переконливі процесуальні гарантії для забезпечення законності та обґрунтованості під час їх застосування.

Завданням слідчого, прокурора є організація розслідування щодо встановлення обставин в кожному кримінальному провадженні таким чином, щоб при цьому не страждали права, свободи і законні інтереси громадян – суб'єктів кримінального судочинства. У зв'язку з цим актуальними для науки питаннями є розробка, по-перше, процедури застосування заходів забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб і, по-друге, розробка рекомендацій щодо процесуальних, етичних засад їх провадження з метою найбільш ефективного забезпечення прав людини в кримінальному судочинстві.

ВСТУП

Одним із важливих питань, що набули надзвичайної актуальності після Революції Гідності в Україні стало повернення у власність держави корупційних активів і їх подальше прозоре й ефективне використання для соціальних цілей. Конфіскація статків, здобутих злочинним шляхом, є потужним превентивним механізмом проти політичної корупції, здатним подолати безкарність високопосадовців при владі та втілити у життя принцип невідворотності покарання за корупційні злочини. Повернення державі активів, здобутих злочинним шляхом, є основоположним принципом Конвенції ООН проти корупції, ратифікованої Україною. Питання арешту, конфіскації, реалізації та ефективного використання корупційних активів в Україні потребує ґрунтовного та системного законодавчого врегулювання.

Серед механізмів пошуку, конфіскації та повернення корупційних активів як всередині держави, так і з-за кордону важливе місце посідають заходи забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб.

Заходи забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб забезпечують ефективне вирішення завдань кримінального судочинства взагалі й досудового розслідування зокрема. Оскільки заходи забезпечення кримінального провадження обмежують конституційні права і свободи громадян, ніби всупереч головному завданню кримінального судочинства щодо неухильного дотримання прав особи в ході діяльності органів, уповноважених розслідувати кримінальні злочини відповідно до вимог Конституції України, то необхідні переконливі процесуальні гарантії для забезпечення законності та обґрунтованості під час їх застосування.

Завданням слідчого, прокурора є організація розслідування щодо встановлення обставин в кожному кримінальному провадженні таким чином, щоб при цьому не страждали права, свободи і законні інтереси громадян – суб'єктів кримінального судочинства. У зв'язку з цим актуальними для науки питаннями є розробка, по-перше, процедури застосування заходів забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб і, по-друге, розробка рекомендацій щодо процесуальних, етичних засад їх провадження з метою найбільш ефективного забезпечення прав людини в кримінальному судочинстві.

Завдяки дослідженням таких видатних науковців, як Ю. П. Аленін, В. І. Бояров, В. І. Галаган, А. Я. Дубинський, З. Д. Єнікеєв, З. З. Зіна-туллін, В. С. Зеленецький, О. В. Капліна, З. Ф. Коврига, В. М. Корнуков, Ф. М. Кудін, Ю. Д. Лівшиць, В. Т. Малярєнко, О. Р. Михайленко, М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, І. Л. Петрухін, Д. П. Письменний, М. А. Погорєцький, В. М. Савицький, Д. О. Савицький, С. М. Стахівський, О. Ю. Татаров, В. М. Тертишник, Л. Д. Удалова, В. С. Чистякова, В. Ю. Шепітько, В. П. Шибіко, О. Г. Шило, М. Є. Шумило, О. Г. Яновська та інших, нині достатньою мірою вирішено питання щодо сутності і значення заходів забезпечення кримінального провадження, однак проблематика, пов'язана із обмеженням майнових прав підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб є дискусійною і актуальною й до сьогодні.

На особливу увагу заслуговують дослідження щодо процесуальної сутності окремих слідчих дій з елементами примусу таких відомих вчених, як Р. С. Белкін, Л. В. Винницький, Ю. М. Грошевий, А. Є. Жалинський, В. О. Комаха, Ю. Л. Метелиця, В. Б. Первомайський, М. І. Порубов, М. В. Салтевський, І. Д. Спіріна, М. В. Терзієв, М. А. Чельцов. Питанням провадження примусових слідчих дій, зокрема провадженню обшуку і виїмки, за кримінально-процесуальним законодавством України 1960 р. та західних держав присвячено роботи У. Бернама, Л. В. Голловка, К. Ф. Гуценка, В. В. Молдавана, М. О. Пешкова.

Однак, незважаючи на значну кількість наукових публікацій, і досі вчені не дійшли єдиної думки щодо визначення поняття заходів забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб, а також їхньої класифікації, процесуальних особливостей їх провадження та низки інших питань, які мають суттєве значення для ефективного розслідування кримінальних правопорушень.

Актуальність вищезазначених питань обумовлюється також введенням в дію у листопаді 2012 року Кримінального процесуального кодексу України, оновлені положення якого у сфері застосування заходів забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб, зумовили виникнення комплексу проблем законодавчого та правозастосовного характеру. Наразі є актуальною проблематика визначення обсягу та характеристик майна, яке може бути тимчасово вилученим, або арештованим, процесуального порядку застосування та припинення тимчасового вилучення майна та арешту майна у кримінальному провадженні.

Завдяки дослідженням таких видатних науковців, як Ю. П. Аленін, В. І. Бояров, В. І. Галаган, А. Я. Дубинський, З. Д. Єнікеєв, З. З. Зіна-туллін, В. С. Зеленецький, О. В. Капліна, З. Ф. Коврига, В. М. Корнуков, Ф. М. Кудін, Ю. Д. Лівшиць, В. Т. Малярєнко, О. Р. Михайленко, М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, І. Л. Петрухін, Д. П. Письменний, М. А. Погорєцький, В. М. Савицький, Д. О. Савицький, С. М. Стахівський, О. Ю. Татаров, В. М. Тертишник, Л. Д. Удалова, В. С. Чистякова, В. Ю. Шепітько, В. П. Шибіко, О. Г. Шило, М. Є. Шумило, О. Г. Яновська та інших, нині достатньою мірою вирішено питання щодо сутності і значення заходів забезпечення кримінального провадження, однак проблематика, пов'язана із обмеженням майнових прав підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб є дискусійною і актуальною й до сьогодні.

На особливу увагу заслуговують дослідження щодо процесуальної сутності окремих слідчих дій з елементами примусу таких відомих вчених, як Р. С. Белкін, Л. В. Винницький, Ю. М. Грошевий, А. Є. Жалинський, В. О. Комаха, Ю. Л. Метелиця, В. Б. Первомайський, М. І. Порубов, М. В. Салтевський, І. Д. Спіріна, М. В. Терзієв, М. А. Чельцов. Питанням провадження примусових слідчих дій, зокрема провадженню обшуку і виїмки, за кримінально-процесуальним законодавством України 1960 р. та західних держав присвячено роботи У. Бернама, Л. В. Голловка, К. Ф. Гуценка, В. В. Молдавана, М. О. Пешкова.

Однак, незважаючи на значну кількість наукових публікацій, і досі вчені не дійшли єдиної думки щодо визначення поняття заходів забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб, а також їхньої класифікації, процесуальних особливостей їх провадження та низки інших питань, які мають суттєве значення для ефективного розслідування кримінальних правопорушень.

Актуальність вищезазначених питань обумовлюється також введенням в дію у листопаді 2012 року Кримінального процесуального кодексу України, оновлені положення якого у сфері застосування заходів забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб, зумовили виникнення комплексу проблем законодавчого та правозастосовного характеру. Наразі є актуальною проблематика визначення обсягу та характеристик майна, яке може бути тимчасово вилученим, або арештованим, процесуального порядку застосування та припинення тимчасового вилучення майна та арешту майна у кримінальному провадженні.

Викладене свідчить про необхідність поглибленого теоретичного аналізу загальної характеристики заходів забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб, з метою вдосконалення законодавчого регулювання та правозастосовної практики в цій сфері.

Викладене свідчить про необхідність поглибленого теоретичного аналізу загальної характеристики заходів забезпечення кримінального провадження, що обмежують майнові права підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб, з метою вдосконалення законодавчого регулювання та правозастосовної практики в цій сфері.